

Geldgeluk. Nieuwe spelregels voor geld en schuld

Eerste boek in de reeks *Nederland kan stukken beter*

Eerste druk: februari 2026, oplage 10.000 exemplaren

Stukken Beter Uitgeverij

www.stukkenbeter.nl/uitgeverij

www.stukkenbeter.nl/beweging

www.stukkenbeter.nl/spelregels

© 2026 Martin Schuurman

NUR 740, Mens en maatschappij algemeen

Paperback: ISBN 978 90 8361 650 6

E-boek: ISBN 978 90 8361 652 0

Luisterboek: ISBN 978 90 8361 653 7

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining
niet toegestaan. Niets uit deze uitgave mag worden
overgenomen zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de uitgeverij.

Redactie: Imre van Son

Art direction: Sander Veenendaal

Omslag en opmaak *Reacties*: Jarr Geerligs

Omslagillustratie: AI-gegenereerd @veryverymuch

Foto van Martin: Patrick Nagtegaal

Opmaak binnenwerk: Coco Bookmedia

Papier binnenwerk: Munken Premium Cream

Productiebegeleiding: Tim Beijer Producties

Vertegenwoordiging: Aquarius Boekverkoop

Martin Schuurman



The title 'GELD GELUK' is presented in a stylized manner. The word 'GELD' is at the top and 'LUK' is at the bottom, both rendered in a light blue outline font. In the center, the word 'GEL' is written in a large, bold, black sans-serif font, overlapping the other two words.

GELD GELUK

Nieuwe spelregels
voor geld en schuld

Reacties

Annemarie van Gaal

ondernemer, investeerder, columnist

“Een heerlijk, helder boek over onze overspannen geldindustrie, compleet met onorthodoxe oplossingen voor hoe het anders kan.”

Arnoud Boot

hoogleraar Financiële Markten, UvA



Denk vrij en zie hoe het beter kan met de samenleving en het financieel-monetaire systeem. Het optimisme van Martin Schuurman is aanstekelijk. Op naar een nieuwe wereld waar mensen echt centraal staan.



Matthijs Verkaaik

jonge monetair econoom

“Dit boek geeft een bredere kijk op ons monetaire systeem die op economische opleidingen onderbelicht blijft. *Geldgeluk* verheldert onze geldschepping door schuld, en maakt de maatschappelijke gevolgen zichtbaar. De historische analyses laten zien: onze spelregels zijn geen natuurwet maar een keuze. Er zijn gezondere, deels noodzakelijke, alternatieven.”

André Groot

eigenaar incassobureau BVCM

"Geldgeluk is een nieuwe definitie van omdenken. Verrassende inzichten verplichten je om echt na te denken over hoe je (het) kan veranderen. Nu nog de uitdaging of iedereen wil veranderen!"

Sandra Molenaar

directeur Consumentenbond

"In klare taal laat dit boek zien dat de werking van ons geld niet altijd in het belang is van gewone mensen. Martin Schuurman stelt terechte vragen bij de rol van banken en overheid. Hij laat ook zien dat er hoopvolle oplossingen zijn, zoals lokaal geld dat zorgt voor een eerlijkere en sterkere lokale samenleving. Martins boek zet je aan het denken en moedigt aan om in actie te komen."

Henri de Jong

oprichter The Sharing Group

"Martin maakt de wereld van ons geld en onze schulden toegankelijk voor iedereen. Zijn kritische blik op het huidige systeem zou kunnen leiden tot doemdenken. Het blijkt uiteindelijk een geweldig recept voor het hoognodige doen-denken."

Jacqueline van den Ende

co-founder beleggingsfonds Carbon Equity

"De meest praktische gids om ons geldsysteem beter in te richten die ik ooit heb gelezen. Martin stelt haalbare, concrete maatregelen voor om het financiële systeem in het voordeel van de burger te laten werken."

Jeroen Smit

auteur *De prooi, Het grote gevecht*



Met plezier dit opgewekte denkwerk gelezen. Door de toon lees je door. Schulden kwijtschelden, rente afschaffen, geld als middel: in een onvermijdelijk transformatieve tijd helpen opgewekte vergezichten om, stap voor stap, in beweging te komen.



Maurice Oostendorp

voormalig CEO de Volksbank

"Veel mensen verlangen naar een samenleving waarin geld niet langer geld moet opleveren, maar weer een middel is om de samenleving gezond te laten werken. Met respect voor elkaar, behoud van onze omgeving en ruimte voor geluk. *Geldgeluk* biedt inspirerende voorstellen om daarvoor de spelregels van het geldsysteem te veranderen. Het is door ons mensen gemaakt, en kan dus ook door ons worden verbeterd."

Rogier 't Hooft

founder strategieconsultancy Bolster

"Inspirerend, met veel plezier gelezen. Dit boek is een confronterende spiegel en een belangrijke sleutel tot een fijnere samenleving. Als je wilt veranderen, is visie nodig. *Geldgeluk* reikt een vernieuwde kijk aan, waarmee we de economische spelregels kunnen herzien. En het laat zien hoe je zelf rechtstreeks kunt bijdragen."

Jaime Jorba Bos

oprichter incassobureau Faircasso



Verhelderend! Eindelijk laat iemand zien wat je altijd al aanvoelde: dat de spelregels van ons geld totaal niet kloppen. Maar vooral laat dit boek zien hoe we die regels samen kunnen veranderen. Dat geeft hoop! Een aanrader voor iedereen die gelooft dat het eerlijker kan en moet.



Roelof Meijer

voorzitter Financial Planning Association

"Op ragfijne manier schetst *Geldgeluk* hoe onze economie verslaafd is geraakt aan schulden en hoe je die economie weer gezond kunt maken. Niet ver weg, maar dichtbij huis. Het boek geeft op een verfrissende, originele manier aan hoe je als burger meer zeggenschap kunt krijgen over je eigen geldsituatie. Niet langer hoeft te denken in termen als 'schuld', maar eerder 'geldgeluk'. Weg met oude systemen, op naar een nieuwe aanpak."

Inhoud

Inleiding	11
Meer dan een boek	13
Deel 1: Verder zonder schuld	15
Even inzoomen	43
Een andere weg: 5 oplossingen	55
De wereld van morgen	79
Alle spelregels op een rij	80
Deel 2: Geld als middel	83
Even inzoomen	99
Van denken naar doen: 5 stappen	131
De wereld van morgen	157
Alle spelregels op een rij	160
Dankwoord	163
Bronnen en eindnoten	167

Inleiding

Onze samenleving draait om relaties. En om geld. En die twee, die wringen met elkaar. Geld lijkt steeds meer te bepalen in onze samenleving. Wat doet dat met ons?

Geld doet sowieso al veel met jou persoonlijk. Geld kan je raken, aan je trekken, soms zelfs je levensgeluk bepalen. Vooral als je er te weinig van hebt. En één ding is zeker: ons geld levert ons steeds meer schulden op.

Maar, wat geld is, dat is ook maar ooit bedacht. Het is gebaseerd op spelregels, die gewoon onderweg zijn ontstaan. En schuld net zo goed.

Als het maar spelregels zijn, dan kunnen we die ook veranderen! De spelregels herschrijven, met elkaar. Zorgen voor ander geld, waar jij en ik meer aan hebben. Geld dat werkt voor iedereen. Geld dat onze samenleving losweekt uit de wurggreep van schulden. Geld dat ons niet meer uit elkaar speelt en zelfs kan zorgen voor sterkere banden onderling.

Dat zou wat zijn, zeg: als ons geld echt beter kan, dan krijgen we dus ook een betere samenleving. Zelfs een wereld vol nieuwe mogelijkheden! Kom, ik neem je mee op reis. Ontdek hoe onze spelregels zijn ontstaan en lees hoe we met nieuwe, logische spelregels uitkomen bij gezond

geld voor iedereen. Bij een eerlijke samenleving, waarin werken loont en geld niet meer alles bepaalt.

Kom je onderweg dingen tegen waar je niet mee bekend bent? Laat je er niet door afschrikken; zet je nieuwsgierigheid aan het werk! Denk bij het onbekende niet dat het ingewikkeld is, want dat is het niet, niet écht.

Houd vast dat dit boek over *samenleven* gaat – en daar heeft iederéén verstand van. Jouw mening daarover is net zo raak en waardevol als die van deskundigen en experts. Ga dit boek dus maar aan met een open en frisse blik; het verhaal neemt je bij de hand.

Verrassend misschien, maar onze afwisselende reis begint niet eens bij geld, maar bij schuld! *Buckle-up*.

Meer dan een boek

Praat mee, ontdek meer en doe mee! Scan een icoon in dit boek en ontdek het interactieve verlengstuk van onze boekenreeks.



PRAAT MEE over de bestaande spelregels



PRAAT MEE over de nieuwe spelregels



ONTDEK MEER
lees, luister of kijk



DOE MEE
bij jou in de buurt



DEEL DIT
op jouw socials



Met elkaar scherpen we de nieuwe spelregels aan. Met elkaar kunnen we zorgen voor echte verandering. We horen je graag!

Deel 1:

Verder zonder schuld

Alleen nog lenen om te investeren in de toekomst? En schulden maar kwijtschelden als ze onoplosbaar zijn? Dat pakt geweldig uit.

Lenen bestaat al zo lang er mensen bestaan. Mensen hebben de hele tijd dingen nodig, van eten en gereedschap tot kleding en een slaappleats. Maar, we kunnen natuurlijk niet alles wat we nodig hebben zélf verbouwen, in elkaar zetten, of de hele tijd bij ons dragen. In ons eentje redden we het niet. Daarom is het vaak handig om iets te lenen. In de oertijd bijvoorbeeld een handjevol graan en een kip. En tegenwoordig een biertje dat je later terugbetaalt met een tikkie.

Het toffe aan het *basisidee* van lenen is dat het meestal vanzelf goed gaat. Als je iets leent aan een bekende heb je geen dwangmiddelen nodig om het ook weer terug te krijgen – zoals rente, of zelfs geweld. Wanneer je iemand vertrouwt, is de belofte genoeg. Maar zo *easy-going* als jij en ik in kleine kring lenen en uitlenen, zo ontspoord is dat op grote schaal.

De moderne wereld zakt weg in een zuigend schuldenmoeras. In de jaren tachtig explodeerden de schulden van de mensheid, om daarna te blijven stijgen en stijgen. Zo hard dat in 2009, op het hoogtepunt van de schulden crisis, de hele wereldbevolking haar inkomen *bijna twee jaar lang* helemaal had moeten opgeven om haar totaalschuld terug te verdienen, de schulden van



FC Barcelona:
schoolvoor-
beeld van
ontspoord
leengedrag.

overheden, bedrijven en huishoudens. Zolang die barre schulden crisis duurde, konden we zowaar weer even op adem komen, qua schulden dan: de wereldschuld zakte wat terug. Maar kort erna groeide die alweer verder, naar nieuwe hoogtepunten, alsof er niks was gebeurd.



Grafiek: totaal-schuld van de mensheid, van 1950 tot nu.

Door nog heel veel méér schulden aan te gaan, wisten we ons aan onze eigen haren uit het moeras van de schulden crisis te trekken – als een heuse baron von Münchhausen, de legendarische verhalenverteller. In het laatste kwartaal van 2024 bereikten we ons nieuwste schuldrecord, gelijk aan bijna *drie keer* het jaarinkomen van alle wereldburgers samen. Niet eerder had de mensheid zoveel schuld: 324.000.000.000.000 dollar.¹ Ik word duizelig als ik de nullen probeer te tellen. Het bedrag komt neer op een schuld per wereldburger van bijna veertigduizend dollar.² Gefeliciteerd, je staat rood, en flink ook...

En als je alleen kijkt naar onze schuld als huishoudens? Ook door die bril zie je de schulden groeien als kool. Kopen op afbetaling en studieschulden; en ook onze enorme hypotheekschuld bijvoorbeeld, per inwoner de hoogste van Europa. Die liep op van 570 miljard euro vlak voor de schulden crisis, naar ruim 868 miljard eind 2025.³ Dat leek



De hypotheek-schuld is in Nederland astronomisch hoog.

geen probleem zolang de rente kunstmatig laag werd gehouden, maar nu de rente weer is opgelopen, zullen veel huiseigenaren in de problemen komen zodra hun rentevaste periode afloopt. Natuurlijk, er zit een goed onderpand onder de Nederlandse hypotheekschuld – de hoge waarde van onze huizen – maar dat

is denken in een kringetje: onze huizen zijn ook zoveel waard omdát we zoveel kunnen lenen. Dankzij de aftrek-bare hypotheekrente, die zorgt dat kopers meer kunnen bieden.

En de overheid? Die moet leningen uit de tijd van nul procent rente nu vernieuwen tegen een hogere rente. Daardoor is zij in drie jaar tijd al twee keer zoveel rente gaan betalen: tien miljard euro in 2025.⁴ Deze rentelast kan verder oplopen tot een taaie vijftien miljard euro als de overheid de totale staatsschuld zou moeten vernieuwen tegen drie procent.⁵ Begin september 2025 nog zorgden oplopende rentes op de staatsschulden van de Verenigde Staten en grote Europese landen voor flinke onrust op de beurzen.⁶ Vroeg of laat gaan oplopende rentestanden ons weer laten inzien dat we ons blauw betalen aan onze schulden.⁷



Oké, wel weer genoeg cijfers zo, vind ik. Het absurde is dat al deze schulden in ons systeem *de bedoeling zijn*. Je leest het goed. Niet alleen denken we dat al dat geld ooit wel weer bij ons terugkomt, nee, schuld, datgene waar ieder verstandig mens van áf probeert te komen, is niets minder dan de motor waarop wij onze economie laten draaien. Yep. Jij leeft en werkt in een schuldeneconomie, die wordt aangejaagd door telkens meer schulden. Er is steeds meer schuld nodig – of de boel zakt in elkaar.



DE UITDAGING

De eenvoudige kern: Geld = Schuld

Het gaat al mis bij de manier waarop ons geld wordt gemaakt. Het is een vraag die jouw nichtje van dertien je zou kunnen stellen: waar komt geld eigenlijk vandaan? De meesten van ons hebben geen idee, of nemen aan dat alle poen die nu in onze economie rondgaat, wel zal zijn gemaakt door de overheid, of de centrale bank. Door munten te slaan en bankbiljetten te drukken.

Maar nee, de overheid maakt helemaal geen geld. Helemaal niets. En onze centrale bank, De Nederlandsche Bank (DNB), maakt alléén het geld dat je kunt vasthouden: onze cash. Da's niet veel meer dan zeven procentjes van al ons geld.⁸ DNB kijkt hoeveel cash de samenleving nodig heeft: extra, of voor de vervanging van onze versleten munten of flappen. DNB vernietigt die en laat nieuw geld maken in muntfabrieken en drukkerijen. Maar al het andere officiële geld, het geld op onze bankrekeningen, *wordt gemaakt door de commerciële banken.*⁹



Cash: maar zeven procentjes van al ons geld.

Hoe dan? Onze banken maken geld bij zodra ze een nieuwe lening verstrekken. Op het moment dat ze de lening overmaken, maken ze dat geld bij; vanuit het niets. Consumptief krediet, hypotheeken, bedrijfsleningen... Bijna elke nieuwe euro in onze economie ontstaat doordat iemand een lening afsluit en dit geld gestort krijgt op een bankrekening. Daarvoor bestond dat geld niet, het wordt uit een hoge hoed getoverd. De bank heeft dat geld niet



eerst op een eigen rekening staan of in een kluis liggen. Toch koop jij met die lening een huis of iets anders – waarna er ineens meer geld rondgaat in de economie.

En dit gebeurt elke dag opnieuw. Elke bank met een vergunning voor sparen en lenen mag geld bijmaken. De bank verandert wat getallen op computers en ineens zit er meer geld in de economie. Het meeste van ons geld is op deze manier als schuld gemaakt! Al het geld op onze bankrekeningen. Dus open die bankapp van jou maar even: het geld dat jij op je rekening ziet staan, is de schuld van iemand anders. Echt waar: jouw geld is de schuld van iemand anders. Jouw geld staat helemaal niet ‘op de bank’, het ligt niet op jou te wachten in een kluis. En het is door jouw bank ook niet één keer uitgeleend of geïnvesteerd, maar wel vijf keer, of zelfs tot twaalf keer.

Door gewoon geld bij te maken. Een moderne bank is geen geldkist met een bepaalde hoeveelheid cash, bedoeld om uit te lenen. Banken lenen véél meer geld uit dan ze binnenkrijgen vanuit hun spaarders, investeerders en bedrijfswinsten. Als je naar de grote Nederlandse banken kijkt, is dat wel vijf keer zoveel.¹⁰ Officieel is het zelfs toegestaan om tot twaalf keer zoveel uit te lenen. Voor elke acht euro die banken binnenkrijgen, mogen ze weer honderd euro uitlenen.¹¹

Dit betekent ook dat de meeste banken simpelweg omvallen als we allemaal tegelijk ons spaargeld komen ophalen. Ze hebben dat geld helemaal niet! Omdat banken maar



Al het geld op onze bankrekeningen is gemaakt door de banken, als schuld.



Banken mogen tot twaalf keer meer geld uitlenen dan ze binnenkrijgen.





Dé nacht-
merrie voor
iedere bank:
een bankrun.

een *fractie* van het geld dat jij op je rekening hebt staan ook echt in kas hebben, noemen economen dit kunststukje ook wel ‘fractioneel bankieren’.

Terug naar het lenen. Naast die kleine buffers die banken moeten hebben, en het onderpand dat je ze bij sommige leningen geeft (zoals je huis), zorgt de bank natuurlijk vooral voor één ding. En dat is: de belofte van bedrijven, of van mensen zoals jij en ik, dat ze die lening in de toekomst terug zullen betalen. Met die belofte staat of valt alles. We lenen geld van onze eigen toekomst. Van het vooruitzicht dat we genoeg gaan verdienen om de lening ook weer af te kunnen lossen. Maar dan wel verhoogd met rente... We moeten dus méér gaan verdienen



Haak aan op
burgerinitiatief
Ons Geld: de
óverheid moet
ons geld gaan
maken.

(of onze broekriem aanhalen). Daarbij willen banken zo veel mogelijk winst maken, om uit te keren aan hun hongerige aandeelhouders. Het zijn commerciële ondernemingen. De rente op leningen is voor hen een belangrijk verdienmodel; dé manier om die gewilde winst waar te maken. Daarom willen ze graag zo veel mogelijk leningen slijten. En veel geld bijmaken, dus. Als de centrale bank, de landsbank die het geldsysteem bewaakt, de rente maar lekker laag houdt, dan lukt dat ook prima.



Groei moet
vóór alles gaan,
of de rente
nekt ons en
de economie
stort in.

Dat is mooi, kun je zeggen, want een tekort aan geld remt de economie. Als er niet steeds méér geld is, is economische groei simpelweg onmogelijk. In een *groeierende* economie, waarin we met elkaar telkens weer meer gaan verdienen, gaat steeds meer geld rond. Maar doordat banken dit nieuwe geld de eco-

nomie in slingeren als schuld-met-rente, móéten we met elkaar ook echt steeds meer geld gaan verdienen – of de rente nekt ons. Is het niet privé of op de zaak, dan wel als land; want het werkt niet anders voor een overheid met staatsschulden.

En daardoor zijn schulden de motor van onze economie geworden. Scherper gezegd: het bijmaken van geld door onze banken is dé aanjager van onze groeieconomie. Onze economie hangt aan het infuus van de groei omdat onze banken telkens meer schuld de markt in willen scheppen. En die groei is alleen mogelijk zolang we meer geld bijmaken. En dus meer schulden blijven maken. Een berg schulden.



Ik voel me overweldigd als ik vast wil pakken wat er nu echt gebeurt. Aan de ene kant komt er dus steeds meer geld bij en groeit het nationaal inkomen, dat afhankelijk is van die groeiende geldstapel en dus van groeiende schulden. Aan de andere kant zijn we allemaal gedwongen steeds harder en slimmer te werken om de gezamenlijke schuldenberg (plus rente) af te betalen. En voelt het alsof er altijd te weinig geld is; ook in een rijk land als Nederland.

Doordat onze economie is gebaseerd op schulden, en dus op rente, en dus op groei, en dus op geld bijmaken, en dus op nog meer schulden – dááardoor is ons hele systeem gericht geraakt op gedwongen groei. We moeten groeien. Daardoor weet zelfs een rijk land als



Onze economie is gebouwd op een schulden-spiraal die zichzelf blijft versterken.

Nederland de aandacht niet te verleggen van *welvaart* voor iedereen, naar *welzijn* voor iedereen. Door al die aandacht voor groei zijn we simpelweg vergeten waar de meeste mensen écht iets aan hebben: aan een economie die dynamisch en veerkrachtig is. Zodat zo veel mogelijk mensen kunnen leven en werken zoals ze zelf willen. Zelfs bij economische tegenwind. Maar nee, de economie moet groeien. Linksom of rechtsom. Punt. Uit.

Dus dáárdoor voelen we ons gejaagd

Deze schuldeneconomie, deze groeieconomie – deze *schuldengroeieconomie!* – bepaalt ongemerkt hoe wij Nederlanders ons leven leiden. Misschien herken je het wel. Het risico dat het geld opdraakt, ligt constant op de loer en zorgt voor onrust in ons leven en werk. Het jaagt ons voort. We moeten alsmaar méér verdienen. De bedrijfswinsten moeten alsmaar hoger. De belastinginkomsten moeten alsmaar groeien (of het kabinet moet bezuinigen). Dus, als je je afvroeg waardoor wij ons toch zo druk maken: hier is je antwoord. Onze samenleving jaagt naar *groei op groei*. Dat is nu eenmaal nodig door de rente, maar het stopt nooit. Doordat we zijn gaan werken met de spelregel dat het nieuwe geld dat nodig is, wordt bijgemaakt door commerciële banken die nieuwe leningen verstrekken. Zie daar maar weer van af te komen.

De tragiek is: hoe rijker we worden, hoe meer haast we krijgen. Kijk naar het leven in arme landen: daar lijkt



We accepteren dat einde-loze groei zorgt voor een steeds gejaagder leven.

